

*Underlaget är reviderat utifrån gällande fastighetsförutsättningar 22 april 2021 av planarkitekt Fredrik Spjut, Sweco. Ändrat innehåll markeras i dokument med **grå** bakgrundsfärg.*

KULTURMILJÖUNDERLAG

Detaljplan för Lillviksholmen, Måttsund 22.1, Luleå kommun.

FÖRUTSÄTTNINGAR KULTURMILJÖ

Historik

"Vid 1800-talets slut spreds en naturromantik bland borgerskapet i landet. Det naturliga och enkla, rena och friska kunde man hitta i naturen. I denna anda föddes turismen men även sommarvillabyggandet. Vid sekelskiftet kom detta bruk även till Norrbotten.

Kallviken är just ett sådant sommarstugeområde som började bebyggas vid 1900-talets början. Bebyggelsen förlades på en halvö, som låg vackert skyddad i en vik. Tomterna bestod av tallbackar. De första sommarvillorna ägdes av mer besuttna som vid den tiden kunde unna sig ledighet under sommaren. Det var stora hus med spröjsade verandor och arkitektur främmande för Norrbotten. Ägarna tog sig till sina sommarvillor med ångbåt. Ångbåtsbryggan låg där dagens småbåtshamn ligger.

*När lagen om två veckors semester infördes år 1938 började även arbetare att vilja bygga sig sommarstugor. Dessa blev inte lika påkostade som de tidiga sommarvillorna och byggdes väster om dessa. Sommarstugebyggandet har sedan fortsatt inom området och även om de flesta av stugorna är från 1940- och 50-talen så finns där också yngre och till och med nybyggda stugor."*¹

Sommarvilla från tidigt 1900-tal. BurmanACFoto © Lst Norrbotten/Norrbottens museum Acc 1992_382_35A

¹ Länsstyrelsen Norrbotten "Norrbottens synliga historia - Norrbottens kulturprogram", Luleå, 1997.

Kulturhistoriska värden

Kallviken och därmed Lillviksholmen ingick i 1997 års upplaga av Norrbottens kulturmiljöprogram med motiveringen:

”Kallviken har en väl sammanhållen sommarstugemiljö där man tydligt kan se sommarstugebyggandet från det tidiga 1900-talet fram tills idag. Här syns också det uppsving som sommarstugebyggandet fick under 1940- och 1950-talen. Detta ger miljön höga kulturhistoriska och pedagogiska värden.”²

När kulturmiljöprogrammet reviderades 2010 utgick Kallviken och därmed Lillviksholmen. Detta beror sannolikt på att området har förändrats då flertalet nybyggnationer av villor och fritidshus tillåts i området. Men det betyder inte att kulturhistoriska värden inte finns kvar i området. 14:19, 14:26, 14:27 och 14:39 utgör en sammanhållen kulturhistoriskt värdefull bebyggelsemiljö från mitten av 1900-talet bestående av timrade byggnader som alla troligtvis är äldre timmerstommar som flyttats till platsen för att användas som sommarstugor. Sommarvillan på 14:12 byggdes under tidigt 1900-tal har ett högt kulturhistoriskt värde.

Tidigare rekommendationer för området

I kulturmiljöprogrammet från 1997 står dessa rekommendationer för området:

”Utförlig bebyggelseinventering bör utföras. Kontinuerligt underhåll med traditionella metoder. Förändringar av befintlig bebyggelse bör ske med varsamhet och hänsyn till byggnadens särprägel vad gäller bl.a. materialval, färgsättning och proportioner. Ny bebyggelse bör medges restriktivt och anläggas i områdets västra del. På de tomter som ännu inte har anlagda gräsmattor bör sådant undvikas. Områdesbestämmelser med föreskrifter som tillgodoser kulturmiljövårdens intresse bör upprättas.”³

I rekommendationerna hänvisar Länsstyrelsen till 3e kap PBL, numera 8e kap.

---

² Länsstyrelsen Norrbotten ”Norrbottens synliga historia - Norrbottens kulturprogram”, Luleå, 1997.

³ Länsstyrelsen Norrbotten ”Norrbottens synliga historia - Norrbottens kulturprogram”, Luleå, 1997.

FÖRSLAG TILL SKYDD

Lillviksholmen 14.12

Sommarvillan är uppförd under tidigt 1900-tal av Luleåborgare i nationalromantisk stil med valmat mansardtak, småspröjsade fönster blottade timmerväggar. Byggnaden har ett högt kulturhistoriskt värde och ett pedagogiskt värde. Förslag till skyddsbestämmelser på plankartan:

- q1 Byggnaden får inte rivas.
- q2 Byggnaden får inte förvanskas.
- q3 Utökad bygglovsplikt gäller vid ändring samt tillbyggnad. Förändringar av byggnaden bör ske med varsamhet och med hänsyn till byggnadens särprägel vad gäller bl.a. materialval, färgsättning och proportioner.

Lillviksholmen 14:19

Den timrade huvudbyggnaden är troligtvis från 1800-talet men flyttad till sin nuvarande plats som sommarstuga under mitten av 1900-talet. Huvudbyggnaden är välbevarad med klassicistiska byggnadsdetaljer - pilastrar som omger entrédörren samt frontoner över fönster och entrédörr. Entrédörren är en pardörr med överljusfönster, dess färgsättning kan ha kommit till på 1970-talet. Huvudbyggnaden har ett kulturhistoriskt värde. Förslag till skyddsbestämmelser på plankartan:

- q1 Huvudbyggnaden får inte rivas
- q2 Huvudbyggnaden får inte förvanskas. Förvanskningsförbudet gäller ursprunglig byggnadskropp och ej utbyggnaden mot vattnet. Eventuella tillägg och förändringar bör göras med varsamhet och anpassas till byggnadens kulturhistoriska värde vad gäller bl.a. materialval, färgsättning och proportioner.

Lillviksholmen 14:26

Bild till höger dubbelhärbre. Bild till höger: bod

På fastigheten finns en välbevarad norr-bottensgård från 1800-talet med enkelstuga, bod och dubbelhärbre från samma tid.

Huvudbyggnaden är flyttad från Pite-Långnäs år 1965 och är försedd med klassicistiska byggnadsdetaljer. Pilastrar omger entré-dörrarna, dessa utgörs av pardörrar med överljusfönster. Frontoner är placerade över fönster och entrédörrar. Tandsnitt återfinns både på huvudbyggnad samt enkelstuga.

Gården utgör en av de bäst bevarade Norrbottensgårdarna i Luleå kommun och har ett högt kulturhistoriskt värde.

Förslag till skyddsbestämmelser på plankartan:

- q1 Byggnaderna får inte rivas
- q2 Byggnaderna får inte förvanskas. Förvanskningsförbudet gäller ej boden närmast vattnet.
- q3 Eventuella tillägg och förändringar bör göras med varsamhet och anpassas till byggnadernas kulturhistoriska värde vad gäller bl.a. materialval, färgsättning och proportioner.

Lillviksholmen 14:27

På fastigheten saknas huvudbyggnad. Det finns dock en enkelstuga som ursprungligen tillhörde samma fastighet som ovan nämnda Norrbottensgård. Även denna enkelstuga har höga kulturvärden.

Bild ovan. Enkelstuga

Förslag på skyddsbestämmelser i plankartan

- q1 Byggnaderna får inte rivas
- q2 Byggnaderna får inte förvanskas.
- q3 Eventuella tillägg och förändringar bör göras med varsamhet och anpassas till byggnadernas kulturhistoriska värde vad gäller bl.a. materialval, färgsättning och proportioner.

Lillviksholmen 14:39

På fastigheten 14:39 finns två byggnader med skyddsvärden.

Den timrade byggnaden, på västra delen av fastigheten, är troligtvis från 1800-talet, och flyttades till nuvarande plats under mitten av 1900-talet eller senare. Entrén samt färgsättning på fönster och dörrar har nationalromantiska drag och kom troligtvis till under 1960- eller 1970-talet. Förslag till skyddsbestämmelser på plankartan:

- q1 Byggnaden får inte rivas.
- q2 Byggnaden får inte förvanskas.
- q3 Förändringar av byggnaden bör ske med varsamhet och med hänsyn till byggnadens särprägel vad gäller bl.a. materialval, färgsättning och proportioner.

Byggnad på västra delen av fastigheten

Byggnad på östra delen av fastigheten

Den timrade byggnaden, på östra delen av fastigheten, är troligtvis från 1800-talet och flyttad till nuvarande plats som sommarstuga under mitten av 1900-talet eller senare. Färgsättning och fönsterutformning har nationalromantiska drag. Förslag till skyddsbestämmelser på plankartan:

- q1 Byggnaden får inte rivas.
- q2 Byggnaden får inte förvanskas.
- q3 Förändringar av byggnaden bör ske med varsamhet och med hänsyn till byggnadens särprägel vad gäller bl.a. materialval, färgsättning och proportioner.

Lillviksholmen 14:35

Huvudbyggnaden är ett fint exempel på den tidiga fritidshusbebyggelsen från första halvan av 1900-talet. Området närmast fastigheten har förändrats med nybyggnationer och rivningar. Det

gamla sommarstugeområdet har tappat sitt sammanhang vilket minskar det kulturhistoriska värdet på denna fastighet. Förslag till skyddsbestämmelser på plankartan:

- q1 Förändringar av huvudbyggnaden bör ske med varsamhet och med hänsyn till byggnadens särprägel vad gäller bl.a. materialval, färgsättning och proportioner

KÄLLOR

Länsstyrelsen i Norrbotten, "Norrbottens synliga historia, del 2, band 2" Rapportserie 10/1997. 1997. ISSN: 0283-9636